

„Menjetez tehát, tegyetez tanítványommá mind a népeket! Kereszteljetez meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektez. S én veletez vagyok mindennap a világ végéig.” (Mt 28,19–20)

Guzsik Tamás

Megjelent az Ararát VI/5. 2000. május 31-i számában

2012. szept. 5-én látogattam el Bődör Vilmos kántorhoz Zalaszentlászlóra. A község Zalaszentgróttól délre, Zalaudvarnok és Kehidakustány között, Zala megye északkeleti részén található. 1976-ban a Gyülevész nevű kis falut is hozzácsatolták, így a falu kb. 900 lelket számlál. Látogatásomnak nagyon örült, és jót beszélgettünk. A 80. születésnapját épp az előző napon ünneplő Vili bácsi a környék legidősebb kántora, de meglepően fiatalos, kedves, jókedvű és beszédes. A beszélgetés alatt a magnó is forgott.

Bődör Vilmos zalaszentlászlói kántor

— Magnókántor is volt —*kezdi a beszélgetést*—. Mikor Masszi Béla plébános ide került 1987-ben, mise közben elromlott. Gyorsan átültem a harmóniumhoz, és elvégeztem a misét. Utána megkeresett, hogy hogyan gondoltam meg én ezt, hogy belépjek a misét folytatni? Kántor voltam... Kántor? Miért nem mondta ezt előbb? Ha tudtam volna, már régen eldobtam volna a magnókántort!

Utána folytattam a kántorkodást, 25 éve van már ennek. De hát én fizetést nem kérek. Ha úgyis ott vagyok, akkor orgonálok, viszem a misét, besegítek. Ha máshova hívnak, akkor azt fizetik. A mostani plébános mondta, hogy fizetek! Ide figyelj, mondtam, nem kell nekem! Ha elmegyek valahová, akkor fizetnek, mert ezzel köszönik meg, de itthon nem kérek semmit. Nem pénzért csinálom. Amíg élek, csinálom. Ezt fogadtam meg a Jóistennek. Kihagyások voltak, de 25 éve már egyfolytában csinálom.

— *Mikor kezdte a kántori szolgálatot?*

— 1956-ban tanultam, 1957. jan. 1-én kezdtem. Utána lett átépítve a templom. Régen 50–100 fő volt a befogadóképessége, a mostaniba sokkal többen férnek be.

— *Ki mondta, hogy menjen el kántornak?*

— A plébánosom, aki az iskolában tanított, Pejdlí Béla. 41 évig itt volt plébános. Ő meghalt. Az utána való plébánossal nem jöttünk ki jól. Pár hónapig csináltam, aztán annak volt egy házvezetőnője, ő megtanult kicsit orgonálni, aztán azzal ment a mise. Utána jött Elek Béla. Neki nem kellett kántor. Jó, semmi akadálya. Magnóról ment a mise. Aztán Masszi Béla került ide, akkor elromlott a magnó, ahogy mondtam már, és odaültem a harmóniumhoz. Aztán jó barátságba kerültünk vele. Gander Gyula volt az én kántortanítóm. Itt volt nagyon sokáig. Szép hangja volt. Felesége is zalaszentlászlói volt. Elköltöztek a Duna-Tisza-közére valahová. Tar Jánosné (Bődör Mariska) Győrbe járt, ott ta-

nult orgonálni. De a plébánosnak (Pejdli Bélának) ő nem tetszett. Én nem tudtam elmenni a gazdaság miatt tanulni, mivel apám a fronton maradt. Vili, nem kell elmenned, meghozatom a papírokat, a harmónium a tiéd. Én tudom, hogy megtanulsz, mert annyira ismerlek! Hajnali misén (akkor még volt) kezdtem orgonálni. Ez a fiatal hölgy meg nemigen jött, mert fiatal házas volt, én megértem. Ott tanultam meg, újév napján kezdtem. Aztán el kellett mennem Ajkára dolgozni, nem voltam minden héten itthon, volt, hogy más csinálta. Masszi Bélával jó barátságban voltunk, volt, hogy kijött a hegyre is, 2–3 pohár bort megivott, 3–4 órát elbeszélgettünk. Pertuba lettünk vele.

16 éves koromban már az énekkarban énekeltem. Nagyoroszipan tábornyitás: a Néphadsereg művészegyüttese is ott volt. Nekünk is volt egy énekkarunk, ahol szólót énekeltem. Az együttes vezetője odajött hozzám, hogy ki vagyok... Katona vagyok, parasztgyerek. Hogyan, olyan jó hangja van! Menjek el a Néphadsereg művészeti együttesébe. Nem lehet, mondom, anyám egyedül van, gazdálkodni kell. Küldök 6–7 katonát, azok elvégzik a munkát, felelte. Ostoba voltam, hogy nem mentem el, 55 éves koromba elmehettem volna nyugdíjba. Annyira megtetszett neki a hangom. Így alakult a sorsom, huzavona a papcserékkel, nem is kellett.

— *Mit dolgozott?*

— Teherautósofőr voltam, aztán a Volánnál is voltam autóbusszvezető.

— *A temetéseket ki csinálta akkor?*

— Az unokanővérem. Semmi képesítése nem volt. Megtanulta, szépen csinálta. Meghalt, aztán nem volt senki kántor. Nem is kellett. Magnókántor volt... Aztán jött a Masszi Béla. Nem szólt bele. Kehidára is, ha Aliz nem tud jönni, megyek. Fiatal nincs, kántor se nagyon.

— *Az énekkendőt hogyan szokta eldönteni?*

— Én döntöttem el. Régen volt egy kis füzet, amiben le volt írva, de az elveszett. A régi énekeket is előszedem, amiket még a kántortanítóktól tanultam. Van, aki ismeri, van, aki nem ismeri, de azért kérik, hogy ezt a régi szép éneket majd megint énekelj el, amit a múlt vasárnap. A Szent Vagy Uram! könyvbe is van ugyanolyan ének, ahogyan én tudom, de van, ami nincs benne, és van, ami más dallamon van.

— *Mennyire ismerik a régi dallamokat?*

— A fiatalok nemigen ismerik, öregek meg már nem igen vannak.

— *Használják még a régi dallamokat?*

— Szoktuk.

— *Van-e énekkar?*

— Nincs, de volt. Én csináltam, de amikor jött az a plébános, aki a házvezetőnőjét hozta, akkor megszűnt. Az a korosztály, akivel ekkor én ezt szerveztem, megöregedett, kihalt. A fiatalok pedig... Legyek őszinte? Nem is tudnak énekelni! 1–2% ha tud. Hogy mi okozza ezt? Nem tudom. Ahol énekelnek is, rossz még hallgatni is. Aztán később próbáltam énekkart összeszedni. Az idősebb korosztály jött. Nálam 15–20 évvel idősebb énekkari tagok voltak.

— *Járnak a fiatalok templomba?*

— Vannak, de huszonévesek nem igen. Sajnos. Hogy mi az oka, nem tudom.

— *Énekeskönyvük van?*

— Harmat-Sík: Szent Vagy Uram! De, ugye, énnekem megvan a Veszprémi ima- és énekeskönyv, 411 ének van benne. A Harmat Artúr átvariálta. Van, ami ugyanazon a dallamon maradt, mert népének, van, amit átvariált.

— *Hogyan fogadták a hívek, amikor a Szent Vagy Uram! énekeskönyvet bevezették?*

— Nem is nagyon érdekelte őket. A falut csak az érdekelte, hogy a kántor hogyan énekel. Ők nem törődtek azzal, hogyan van lekottázva. Ők a régi dallamot tudták, a kottához nem értettek. Volt, aki értette, de beletörődött, mivel úgy sem fogadja el a nép. Valahogy énnekem sem tetszettek a dallamok. Egykettő nem is egyházi szövegnek való dallam. Ment tovább a régi dallamon.

— *A mai napig nagyjából ez megmaradt?*

— Ugyanúgy megy most is. Jók a miseénekek, amik megvannak a Szent Vagy Uram!-ban, ugyanúgy mennek mind. A Mária-énekek, pl. a Lelkemnek hő vágya, Ó, Nagyasszony, nemzetünk reménye, Nagyasszonyunk, hazánk reménye, általában kimaradtak vagy megváltoztak.

— *Egyéb változatok is átmentek, ahol csak 1–2 hang különbség volt?*

— Ez a kántoron múltott. Ha ő másképpen énekelte, szép lassan átment az új dallam. Átvette a nép. Én az új dallamokat nemigen vezettem be. Azokat énekeltem, amiket még gyerekkoromban tanultam az iskolában. Akkor még Szent Vagy Uram! nem volt. Zsasskovszky volt. A Szent Vagy Uram! könyveket az érsekség küldte meg a plébániára, hogy próbáljuk átvenni.

— *Milyen az orgona állapota?*

— A pedálokkal baj volt, lefedtem, most csak a sípok vannak. Régi orgona, át lett alakítva, a Somogyból idejött plébános alakította át a hölgyike javaslatára.

— *Mikor építették az orgonát?*

— Régi orgona, át lett építve. Szombathelyiek voltak itt, azok szedték szét.

— *Hogyan élte meg régen a falu az új rítusú, magyar nyelvű mise bevezetését?*

— Végeredményben akkor népénekekkel volt a teljes mise, hiszen latin misék voltak. Most nem lehet annyit énekelni, mert mindent mond a plébános. Akkor öt-hat ének volt egy mise alatt. Akkor latinul volt a mise. Volt, amit hangosan kellett, akkor hangosan, de latinul mondta. A többi meg nem, csak halkán. Ezalatt mindig ének volt, följajlási ének, úrfelmutatásra való ének, áldozás utáni ének, stb. Akkor öt-hat ének volt egy mise alatt, most meg két ének, aztán vége. Ez a különbség. A nép jobban el volt foglalva, énekelhetett a misén, most meg csak hallgat, mert a plébános beszél, régen közben imádkoztak. Nekem az a módi jobban tetszett. Ma kevesebb dolgom van. Egy versszakot eléneklek a miseénekből, kettőt a szentségi énekből. A szentségi ének után mondok egy-két versszak Mária-éneket, aztán vagy azt elmondom..., meg kimenőre két versszakot szintén. Ezt valahogy nem így kellett volna megoldani énszerintem, de így csinálták, ezt kell elfogadni.

— *Ezt hogyan fogadta a falu? Elfogadta?*

— Hát persze! Ez van, így kell csinálni, akkor így csináljuk. Nem csináltak belőle problémát. Meghallgatják a plébános imádságát, a plébános prédikációját, amit meg énekelni kell, azt meg elmondjuk.

— *Gondolom tanítani kellett a válaszokat...*

— Azért annyira nem, mert úgy nézett ki a dolog, hogy rám bízta, a kántornak, annak tudni kell, hogy mit kell válaszolni. Aztán egyszer-kétszer csináltam egyedül, utána meg a nép belejött, aztán akkor mondták. Külön nem oktattuk, hogy ilyenkor most ez lesz. A plébános mondta, hogy figyeljétek a kántort, hogy mit mond, aztán ti is mondjátok úgy. Mert ugye az általában tegezi a híveket. Hát nézd, sok mindenben átestem ebben az ötvenegynehány évben, de hát, hála Isten, nem volt semmi probléma. Nem mintha nem bakiztam volna, de senki nem vette észre. Mondom a plébánosnak, hogy észrevetted? Hallom, de nem foglalkozom vele, a hívek úgyse vették észre.

— *Amikor bevezették, hogy a temetések ne háztól legyenek, hanem a ravatalozóból, azt hogyan fogadták?*

— Először furcsállották, de utána már majdnem jobban tetszett a népeknek. Annak idején volt úgy, hogy három temetésem volt egy délután. Együtt vittük ki a három sírt a temetőbe. Először elbúcsúztattuk őket, aztán a hármat egyszerre vittük. Aztán ott a búcsúztató majdhogynem egybe ment. Mert itt-hon is volt búcsúztató, meg ott is volt szóbeli búcsúztató.

— *És akkor egyszerre a hármat vitték?*

— Igen. Két szentmihálylova volt, egyet meg nem is tudom, honnan hozták. Volt egy gyerekkoporsónak való, de rá tudták tenni a nagy koporsót is, meg a rendes, egyet meg valamelyik faluból kértek. Aztán mentünk a plébános úrral, utánunk meg hozták a három halottat. A harmadik temetés itt volt a negyedik szomszédnál. Aztán tudod, mikor azt a sok latint is meg kellett tanulnom... Aztán iskola nélkül. A kántorizálást, amiket latinul kellett énekelni.

— *Miket kellett latinul énekelni?*

— Nem nagyon emlékszem rá. Temetési énekeket is kellett latinul. Circumderunt me. *(elénekli)* Aztán viccesen kinn a hegyen is, mikor előjött valami. Na, idefigyelj, eléneklek neked: „Dolóresz in Ferkó, neked a bor nem jó!” *(a Dolores inferni dallamra)*

— *Ezt énekelték?*

— Kinn a hegyen. Mert hát régen, ugye, nem volt tévé, nem volt rádió. Litánia, aztán az asszonyok eljöttek, kiültek az utcára, minden kapu előtt pad volt, leültek, a férfiak meg elmentünk a hegyre. Beszélgettünk, nóta is volt. Általában a fiatalok, 6–7 fiatal utcaszélességbe összefogódzva, aztán végigdanólták a falut, úgy jöttek haza a hegyről. Akkor az volt a szórakozás. „Jó bor, jó egészség, szép asszony, feleség”, ilyen nóták voltak ám régen.

(Folytatjuk)

Kovács László, LFZE, egyházzene szak, 5. évf.